

SLOVENSKI NAROD.

Izhaja vsak dan, izvemši ponedeljke in dneve po praznikih, ter velja po pošti prejemati za avstro-ogerske dežele za celo leto 16 gld., za pol leta 8 gld., za četrt leta 4 gld. — Za Ljubljano brez pošiljanja na dom za celo leto 13 gld., za četrt leta 3 gld. 30 kr., za en mesec 1 gld. 10 kr. Za pošiljanje na dom se računa 10 kr. za mesec, 30 kr. za četrt leta. — Za tuje dežele toliko več, kolikor poština iznaša. — Za gospode učitelje na ljudskih šolah in za dijake velja znižana cena in sicer: Za Ljubljano za četrt leta 2 gld. 50 kr., po pošti prejemati za četrt leta 3 gld. — Za oznanila se plačuje od četiristopne petit-vrste 6 kr., če se oznanilo enkrat tiska, 5 kr., če se dvakrat, in 4 kr., če se tri- ali večkrat tiska. — Dopisi naj se izvole frankirati. — Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo je v Ljubljani v Franc Kolmanovej hiši št. 3 „gledališka stolba“. — O pravištvu, na katero naj se blagovoljijo pošiljati naročnine, reklamacije, oznanila, t. j. administrativne reči, je v „Narodnej tiskarni“ v Kolmanovej hiši.

Novo ministerstvo.

Nedeljska „Wiener Zeitung“ oglašja več cesarjevih ročnih pisem. S prvima dvema se dozdanji ministerski predsednik knez Auersperg in minister Unger odpuščata. S tretjim se dr. Stremayr imenuje za novega ministerskega predsednika, a ob enem obdrži ministerstvo nauka in bogočastja. Četrto cesarjevo ročno pismo imenuje grofa Taaffeja za ministra notranjih stvari, a druga pisma potrjujejo dozdanje ministre, ki so: dr. Glaser (za pravosodje), vitez Chlumetzky (za trgovino), baron de Pretis (za finance), Horst (za deželno brambo), dr. Ziemialkowski (brez portfelja) in graf Mannsfeld (za kmetovalstvo) — da tudi še dalje ostanejo na svojih mestih.

Mi smo torej prav imeli, ko smo sodili v zadnjem listu, da nij poročilo o zopetnem vstopu Stremajerja v ministerstvo prezigodnje, češ, ker je uže „truden“ minister biti, nič drugega, nego manever in mehčanje in pripravljanje ustavovernega občinstva za ostanek dozdanjega ministerstva z jedinim Taaffejem novim.

Ministerstvo s Stremajerjem na čelu — ne more narodnim Slovincem po želji biti, to zna vsak, ki je opazoval, kaj se je godilo v času njegovega dozdanjega ministirovanja v oddelku naučnem. Več o tem govoriti nam prepoveduje državni pravdnik.

Ker je Taaffe, kateri je ravnokar še imel biti ministerski predsednik, tudi vstopil in prevzel najvažnejše mesto notranjih stvari, sme se soditi, da bode to ministerstvo vendar le samo provizorično, kakor se je uže od kraja govorilo, da pride. Za zdaj gre le za to, da dozdanja zbornica dovoli budget, po-

tlej je pa nje konec in nove volitve pridejo. Le te bodo uže boljše, če bodo nosile bolj Taaffejev, nego Stremajerjev duh. Po volitvah pride nova prememba, in tačas bode morala biti radikalnejša. Do tačas bomo pa z božjo pomočjo uže še prebili, menimo.

Sicer pa tudi nemški oficijozni nemajo nič veselja in nič poguma nad svojo „zmago“. Tako se „N. Fr. Pr.“ čudi v soboto, kako je vendar to, da baš ti ministri, ki so tolikokrat javno rekli, da so se naveličali, in da hoté skupno odstopiti, so zdaj na enkrat spet do bri in najboljši! Še bolj oficijozna stara „Pr.“ pak v nedeljskem članku pravi, da je ministerstvo Stremayr-Taaffe le parlamentarno-poslovni prehod k prihodnji sesiji državnega zbora. Torej provizorium.

Tudi češki listi povedó uže svoje mnenje o novejši rešitvi ministerske krize; „Politik“ od sobote šteje Magjarom močno v zlo, da je zdaj zopet Tisza bil na Dunaj prišel intrigrat zoper Slovanom prijazne kombinacije, kakor ob svojem času Andrassy zoper Hohenwarta.

Bolgarska armada.

Iz Rusije. [Izv. dop.]

Gotovo bode zanimalo tudi Slovence, kaj piše o bolgarske nove armadi ruski dopisnik v „Novoje Vremja“ iz bulgarske Jeni-Zagre, g. P. A. Mozazeveski. On piše tako:

Bolgarska armada se oficijalno zove „deželna vojska (zemskoje vojsko). Okolo prvega januarja 1879 je bila sestavljena iz 28 družin 6 konjiških stotnij in 8 baterij, katerih ena je gorska, ena pa hitrostrelna. Družina je vojna jedinka ter se vjema z bataljonom, stotnija se vjema z eskadronom ali s kozaško stotnijo

in šest baterij je urejenih po zgledu ruskih četirifuntnih baterij. Družine imajo svoje številke in se imenujejo po svojih nabornih okrajih, n. pr. Filipopelska št. 2., Burgoška št. 28, itd. Kar je družin v guberniji, stoji v vojnem obziru pod nadzorstvom gubernskega vojnega načelnika. Vprihodnjé se imajo iz njih sestaviti brigade.

Nižje stopnje vseh vrst crožja bolgarske „deželne vojske“ so vzete po naboru; en del pa jih je prostovoljev; vsem oddelkom so pridane ruske kadre kot podoficirji, frajtarji, hornisti pri pešeh, in trobentači pri konjici in topništvu, in pa kot podučevalci. Pridani so jim tudi mojstri vseh rokodelstev. Ruski oficirji ostanejo v bolgarske armadi, po svojej želji, plača pa jim je nasproti njihovim tovarišem v ruske armadi povišana: nižji oficir dobiva plačo četrtega poveljnika, četni poveljnik le nekoliko manj od bataljonskega, in družinski skoro toliko kolikor polkovni. Podučuje se vojska po pravilih ruske službe. Poveljne besede in signali so tudi ruski. Disciplinarne preiskave se vršijo po ruskem zakonu o „preiskavah“, oborožena in oblečena je bila bolgarska vojska na račun ruske vlade.

„Deželna vojska“ se je napravila iz „deželne brambe“ (opolčenije). Deželno brambo pa so ustanovili Bolgari, vrnivši se iz Srbije, ki so tam bili za prostovoljce. Po končanej srbske vojski so se v številu nekoliko stotnij oglasili v Kišinevu. Slabo se jim je godilo: nijso imeli ne strehe, ne hrane, ne obleke. Bivši kišenevski okrožni glavar, zdajji slivenški gubernator, g. Ivanov, Bolgar, ki je imel v svojih rokah nekoliko še ne potrošenih svot, darovanih v korist Slavjanom, se je usmili svojih rojakov. Skozi tri tedne jih je živil.

Listek.

Pot v gornje strani.

Pisma Stanka Vraza Dragojili Staudarku, roj. Krizmaničevj.

(Poslovenil Andrej Fekonja.)

VII.

(Dalje.)

Od tod vzdignoli smo se skupaj v Rožje (Roseck), kder sem spal, ter o ranem jutru zopet k starcu Jarniku z Majarom. — Jarnik, h kateremu smo prišli okoli poludne, razveselil se je kakor dete na krilu materinem, ko nas je zopet videl v svojej hiši po tolikem potu. Popoldne odpeljali smo se takoj v Celovec, da jaz uredim svoj posel s potnico (pas) in drugo prtljago. Uredivši to, napotili smo se zopet dalje (t. j. jaz, Jarnik in Majar) v Velikovec v dolnjej Koroškej. Tu smo večerjali in spali do 3 ure v jutro drugi dan, ter

zopet hajd dalje v Grebinj (Griffen), zadnje mesto slovenske Koroške. Tu se poslovimo s poslednjimi Slovenci, kakor tudi s poslednjimi lipami, katera tu skoro pri vsakej slovenskej hiši stoji ter sedaj baš najlepše cvete in diši. Pa ti bi menda želela znati, kod smo mi trije šli? A to ti je težko na kratko razložiti. Temu našemu odhodu povod je dala planina, a na planini kamen, a na kamenu napis, od katerega je dobil naš učeni Jarnik kos, ter ga je tolmatil in polagal za glagoljčico. Ko sem jaz na letošnjem svojem potu prvokrat prišel k njemu, pravil mi je o njem, izrekajoč željo, da ga greva skupaj in locum gledat in tolmačit, da pri tej, (kakor se je on nadejal važnej) novini tudi jeden izmej Zagrebčanov Ilirov bode navzočen. Jaz tolike želje in slavnega povabila odreči nijsem mogel, nego sem dal svojo besedo, da bodem na vrnitvi še k njemu prišel, da moreva skupaj iti na mesto toliko slavno in važno. — Pa glej nas — joj mene, mene joj! — zopet na koncu papirja.

Treba, da sedaj nedokončno končam z občanem, da bodem ti ostalo naskoroma, ako Bog da, iz Podčetrčka naznanil, ter sebe dalje iz Labudske doline (Lavantthal) tja do Podčetrčka spremil v pogovoru s tobom. Sedaj znaš, kod moraš poslati liste. Bodi tudi ti, draga posestrima, kakor tudi tvoji zdravi!

Vaš

Stanko.

X.

V Podčetrčku dné 15. julija 1841.

Draga posestrima!

Pisal sem ti bil poslednji list iz Slovenske Bistrice, čemur je uže minolo več kakor dva tedna. Ti ga gotovo uže v rokah imaš, a odgovor? — to je baš ono vprašanje, na katero odgovoriti ne moreš. Ne morete se zdaj, krasne Bistričanke, izgovarjati, da ne znate, kod in kam z odgovorom? — Pa nečem se več prepirati z vami, kajti čitam v vaših glavah, zakaj mi ničesar ne pošljete: Ve bi namreč rade, da jaz sam pridem v Bistrico po odgo-

Uže davno se je bila raznesla govorica o bolgarske deželne brambi, pa je bila nekako strahljiva, kakor da bi se bila sama sebe bala. Naposled je počil glas, da je deželne brambi za načelnika odločen general Stolčtov, katerega prihod so tudi pričakovali. G. Ivanov, ki je še zmirom skrbel za bivše prostovoljce, nameraval je iz njih napraviti prve brambovce. To misel je naznanil generalu Stolčtovu, potem ko je bil prišel. General je hotel videti Bolgare. Ko jih zagleda, toliko da se jih ne ustraši: pred njim stoji truma oblečena v različne raztrgane in skrajno originalne oprave. Jeden je ogrnen v raztrgan ruski vojaški plašč, drugi ima na sebi podrapano srbsko uniformo, tretji je v meščanski zvrhnjej suknji nedoločnega kroja, četrti se zavija v plaid, ki ga je kakor je videti, iz ženskega krila si sam napravil. General se nasmehne, g. Ivanov pa mu pové, da ima v kratkem za Bolgare poslana biti obleka, ki se dela v Moskvi. Po tem ogledu so bivšim prostovoljcem razdali orožje, in jih začeli podučevati v vojaštvu. Podučevanje je bilo zelo uspešno; na obleko jim nij bilo treba dolgo čakati, in prvi družinci so imeli uže čast pokazati se pri carovem ogledu. To je zgodovina početka bolgarske armade.

Po prihodu Stolčtova se je začela pravilna organizacija deželne brambe. Vršila se je prav patrijarhalno. Kdor je hotel v njo vstopiti, nij se od njega zahtevalo nič; nijso vprašali: od kod si, kdo si? Če se hočeš imenovati Ivan, pa se imenuj, tako te tudi zapišejo. Razumeje se, da se mora tako ravnanje le hvaliti. Kakor je videti, je bilo takrat v prvič v Rusiji mogoče opraviti brez ozira na stan in častno stopinjo, in brez protekcije. Človek hoče opravljati delo, tedaj dobro srečo! opravljaj je! Nij li za delo vse jednako, kdo je opravlja; ali potomec kakega vojvode grabitelja, ali človek, ki ne „pomni roda!“

Ko je bila vojska napovedana, je šla deželna bramba čez Prut, in je bila razmeščena po taboru okolo Ploješt. Oficirjev in podoficirjev so dobili od ruske armade. Oboroženi so bili s puškami francoske sisteme Chassepot, kupljenimi na Nemškem. Za brambovce je poslalo mesto Samara zastavo, ki je bila 11. maja m. l. na dan slavjanskih prvučiteljev sv. Cirila in Metoda blagoslovljena. Klečé — kakor zahteva vojni ustav — sprejel jo je Stolčtov.

Izročila se je zastava v tretjo družino. Pod Eski-Zagro je bila trikrat v rokah Turkov, pa jim vendar nij ostala. V trenutni obupnega boja zgrabil jo je sam poveljnik družine, turkestanski bojni, podpolkovnik Kalitin; ali usodna krogla podrla je Kalitina; mrtev se je zgrudil, in zastava ga je pokrila. Zdaj jej manjka polovica zastavišča — izgubilo se je pri tej priliki.

Podučevanje narodne brambe je bilo toliko uspešno, da je na dan prejšnjega prihoda v Ploješti častna straža k Nj. Veličanstvu bila vzeta od Bolgarov. Sitnosti je bilo po pravici reči, veliko z njimi. Vse to so bili ljudje, kakor se pravi, „nepriznajajoči ničesar.“ O disciplini se pri njih še govoriti nij moglo. Pri delu je bilo še izhajati z njimi; kakor hitro pa se je končalo, je vse šlo iz reda. Na zabranjevanje samovoljnega uhajanja iz tabora, na vračanje o večernej zarji še misliti nij bilo. Pa kakošnjih ljudi tudi nij bilo mej temi brambovci! tudi ruski odpuščeni častniki, ki iz katerega koli uzroka nijso mogli z nova vstopiti v armado, bili so mej njimi. Bilo je to krdelo željno boja, pa tudi deloma željno si kaj pridobiti. Bilo mu je naznanjeno, da pride mej prednje trume ruske armade, in zato je hotelo veseleje preživeti poslednje dni. Vsaka kopejka, ki je slučajno zašla mej nje, — izginila je! „Denes je dan moj, jutri pa Bog ve, čegav bode!“ — Pogostoma je kdo izmej brambovcev pobegnil. Prav za prav o pobegu v vojnopravnem smislu tu nij bilo govoriti. Nikdo jih nij obvezaval k službi; stočili so vanjo po lastnej volji s pravico, nadaljevati jo, dokler bi se jim ljubilo; obdolževati jih je bilo moči le zarad tega, ker so soboj jemali dano jim obleko in orožje. — Družine so se napotile k Donavi v številu šestih tisoč mož, tja jih pa je prišlo le štiri tisoč; dve tisoč jih je pobegnilo. Kam? — tega nikdo ne vé.

Prišedši čez Donavo šli so brambovci v oddelku generala Gurka čez Balkan. Bili so se, po poročilih vseh ruskih načelnikov, izvrstno. V ognji so bili mirni in poslušni. Pa ko hitro je bil boj končan, bil je križ z družinci. Plenili so in nered delali. Glas poveljni bil je za nje prazen glas. Pa bojna tromba zapoje, in zopet so junaki. Čudovito zaupanje so imeli do ruskih častnikov in vojakov, ki so jih vodili. Za njimi so, v pravem pomenu

besede, šli v ogenj in v vodo. Imel sem priliko razgovarjati se z mnogimi četovodji bolgarskih družin. Vsi jednoglasno trdijo, da je iz Bolgara mogoče po njegovih zmožnostih napraviti izvrstnega „bojevalca“; „vojak“ da sicer še ne bode kmalu; vendar za bitve s Turki da je prav nenadomestljiv. To je tudi razumljivo. Bolgar kakor tudi Turek nij razvajen, je močan, skoro ne potrebuje gorke hrane in je izvenredno vztrajen. Ravno to so tudi odlikujoče lastnosti otomanskega vojaka. Kadar bodo muzelmani naši zavezniki — in do tega bode gotovo prišlo — tedaj bodo njihove lastnosti združene z lastnostmi naših vojakov ustvarile izvrstno suhozemelisko armado. V zdanih družinah nij nikogar več izmej prejšnjih brambovcev: jedni so pali v bitvah, drugi so se razgubili, da se ne ve kam, in tretji so se podali v Macedonijo. Družine stoje po mestih, v katerih so bile nabrane, nekatere po kasarnah, druge po kvartirih. Prebivalci so proti svojim bodočim braniteljem zelo dobrasrčni in gostoljubni. Tudi ruske oficirje družin Bolgari zelo spoštujejo. Kogar Bolgar potrebuje, proti temu je zmirom priazen. Vojaki bolgarske armade (prvič menda se ta izraz zdaj nahaja v časnistvu) pripovedujejo, da jih z velikim spoštovanjem sprejemajo, kadar hodijo domov na odpust. Gostijo jih in jim izkazujejo vsakršno ljubav. „Tudi „mamice“ nas zdaj vse drugače gledajo,“ zvito pristavljajo. Pa bi tudi res žudno bilo, ko bi Bolgari tudi proti svojej vojski obdržali svojo stanovitno malomarnost. Bolgarsko armado čaka velika naloga. Ona se mora pokazati braniteljico svobode svoje domovine. Bolgarski vojaki se, kakor je videti, tega zavedajo, in zato se tako ponosno vedejo. Privadili so se uže vojaške obleke in jo tako nosijo, da se jim dobro podaja. Pobito, sključeno držanje telesa pri hoji, ki je tako neprijetno videti pri Bolgarih, — pri vojakih mlade armade ga nij več opaziti. Popravili so se in hodijo čvrsto. Po poročilih naših častnikov se Bolgari odlikujejo po razumnosti in se radi učijo. Z orožjem ravnati se prav lahko navadijo, marširati pa uže nekoliko težje. Z municijo so se uže navadili varčno ravnati, redko kdo trati. Telovadba uspešno napreduje, tudi branje in pisanje. Z znanjem garnizonske službe se vojak še ne morejo pohvaliti, pa je razumljivo, ker še niiso tako daleč prišli, da

vor in ostalo. Nijsem li pogodil? — No iz tega ne bode nič: a zakaj ne bode? Za to, ko jaz nemam časa praznovati in raztresati svojih mislij. Rep od „Glasov iz dubrave Žerovinske“ nij še gotov, to je uzrok, zakaj jaz poleg svoje najbolje volje in želje ne pridem v Zagreb, kder ne bi mogel delati ničesar zarad samega popraševanja in pripovedovanja: kaj in kako? Modrej glavi je zadosta jedno oko, pravi pregovor, a jaz zopet želim, da tebi, kakor tudi meni zmirom ostaneti dve na službo. — Mislim, da sem se zadnjikrat od tebe ločil na Golidi (Choralpe) na mejašu Štajerskem in Koroškem. Da!

Ko sem prešel Golido in sešel v dolino na vzhodno stran gore sledeči šumljajoče in srdite potoke, dospel sem kmalu na mejnik Štajerski, a s tem na mejnik Nemcev in Slovencev. Srce mi je zopet začelo močnejše igrati, ko sem se sešel s prvim Slovincem, kateri je krepko slovanski govoril sè vsemi trdimi kakor Poljak. Ali kmalu je bila njena radost uničena; kajti ko sem začel njegovega sina

popraševati po naše, odgovori mi oče, da sin ne razume nič slovenski, nego samo nemški; a zakaj ne? vprašam. Ker mu je mati Nemka. Ah zavpil sem tužno: O nemščina, daleč ti hiša! S to žalostjo dospel sem v prvo županijo sv. Jakoba v Soboti. Ljudstvo me je gledalo, kakor kak čudež, kateri je še postal večji, ko sem z njimi začel po naše govoriti. Stopivši v najboljo oštarijo našel sem v dimnjači zbrano ljudstvo pri vinu pijoče, in nesramne nemške pesne pojoče; na toliko je tu prodrila nemška civilizacija. Ko sem jih začel popraševati za slovenske, nijso znali razen nekoliko kosnih kosov, katere sem uže bil čul na Koroškem tudi boljše, ničesar peti. Od pesen prešel sem na običaje, katere sem začel v svoj portefeuille zaznamovati. Jeden od teh človekov pristopi prašajoč: Bos schraiben? A jaz odgovorim: Saj čuješ in vidiš, kaj pišem. — A on: Ber hot ghassen? A jaz: To je meni tako na um prišlo pisati. Po dolgem prepiranju hotel je on, da meni zabrani pisati. A ko sem jaz nič manje začel nadaljevati v

svojem delu, on otide. — Malo potem je z jednim človekom važnega lica zopet v sobi, kateri stopi pred mene prašajoč: Hoben s' an Pos? A ko odgovorim, da imam, zahteva ga on od mene, ter mu ga dam, ko so me drugi zagotavljali, da je on vekši sodnik. A temu nij bilo konca, nego moj paseport, kateri je latinski pisan, prišel je po potu tja do župnika ker oni vprašalec hotel je, hočeš nečeš mene imeti za ogleduha. A ta tragikomedijska dala mi je prilžnost spoznati se z gosp. župnikom Breznikom, človekom prijaznim in rodoljubnim, kateri me je jako ljubeznjivo sprejel in mi postregel. Drugi dan sem se poslovil od te narodne Sodome, kder se Bog psuje, kajti ljudje uže molijo nemški, a to tako, da večkrat morebiti sam Bog ne more razumeti, kaj to ljudstvo hoče, — poslovil sem se moleči: „Bog stvarnik jezikov! reši nas tuje civilizacije!“ — G. župnik me je še precej dolg pot spremil, za božjo voljo proseč me, da mu pišem iz Zagreba, kako sem potoval, in kaj je novega. (Konec prih.)

bi jih prešinjati tako zvali „duh discipline“, da si ravno dobro umejo „ne razsojati“, pa to umenje ima druge uzroke. Sicer pa zabitosti pri njih ne najdeš. Proti neposrednim načelnštvom so največ prav spoštljivi. Ker imajo Bolgari dober muzikalen sluh, uže imajo svoje lastne trobce in bobnarje. V četah imajo postavljene pevske zборе, ti popevajo svoje bolgarske pesni, vse nekako žalostne. Kadar so proti, plešejo vojaki „horó“, to je njihov narodni ples. Plešejo ga tako: plesalci se postavijo v krog prijemši drug drugega za roko. Ob godbi, ki se skoro ne da na note predstaviti, se obračajo zdaj na levo, zdaj na desno. To obračanje, ki se nevajenemu očesu čudno zdi, trpi tako dolgo, dokler godci ne obnemorejo. „Horó“ je menda edini ples na svetu, pri katerem se prej godci utrudijo nego plesalci. „Horó“ se nahaja tudi v Rumuniji pod imenom „džokom“. V obče postava bolgarskega vojaka ne dela neprijetnega vtisa; se ve, da nij tak kakor ruski vojak. Naš vojak se ne bode nikdar zamislil, in nikjer ne izgubil. Svojstvo Bolgara pa je vse drugače. Ker je v njem manjkalo skozi toliko let lastne inicijative, postal je iznajdljiv le za dobiček. V bolgarskem vojaku je treba razviti iznajdljivost, potreboval jo bode v svojej bodočej skoro izključljivo stražnej službi. Sicer se mi je pravilo, da se v družinah na njo obrača posebna pozornost. Zdaj se vojak še vsega z veseljem lotuje, in ta čas je treba porabiti.

(Konec prihodnjič.)

Naloga avstrijske šolske uprave v Bosni in Hercegovini.

(Nasvet pravičnega Nemca.)

Pod tem naslovom prinaša „Allgemeine österreichische Lehrerzeitung“ (izhaja v Pragi 4 krat na mesec; urednik jej je državni poslanec Heinrich) članek, kateri je vreden, da ga tudi mi v slovenskem jeziku našim čitateljem priobčimo. Glasi se:

„Avstrija se je s privoljenjem evropskih velevladstij za dve provinciji obogatela. Ali bosti ti naši domovini v korist ali škodo, o tem ne more denes nikdo odločiti. O tem premišljevali tudi naša naloga nij; to naj odločijo politiki po poklicu, t. j. o tem naj se oni prepirajo. Ti provinciji pripadati pač zdaj avstrijskej upravi, in čez prej ali slej bode ondi treba tudi šolstvo organizovati. Turčija nij v tem obziru nič posebnega storila, in čeravno nemamo o tem zanesljivih podanj, vendar menimo pravo trditi, ako rečemo, da bode morala avstrijska šolska uprava največ z nova pričenjati.

Ravnanje s šolskim vprašanjem je v obče, posebno pa Avstriji, silno teška naloga, in treba je za njo veliko prebrisanosti in takta. S tem se more za državno celoto veliko dobrega storiti, pa tudi neizmerno veliko pokvariti. Nečemo denes omenjati načel, katera so se v zadnjih letih upotrebovala; tudi nečemo navajati, kako so se slabo izbirala osobstva, katera naj bi ta načela izvrševala. Denes seveda si uže mnogi oči manejo in se prašajo: Kam smo li prijadrali? Denes pač vsakdo uže razvidi, da nobena šolska uprava, najmenj pa avstrijska ne more imeti te naloge, da bi posle prežečega soseda preskrbovala. — Vsaj ne povemo nič novega, ako poudarjamo, da se je v Avstriji z organizacijo šolstva odtujilo srca vseh, da se je mišljenje in čutenje celih narodskih plemen navodilo na taka pota, ki utegnejo za

vso državo pogubna biti, da to bolje utemeljimo, lahko s prstom pokažemo na nekdanje italijanske provincije, ali pa na prejšnje poskušnje na Ogerskem. Pomote, katere so se delale takrat, ko je Avstrija imela nado, v Nemčiji postati zopet merodajalen faktor, te se ne smejo dan denes več delati, rečemo dan denes, ko mora naša domovina na to delati, da se v notranjem uredi. S tem, da varuje narodnosti, naj Avstrija tudi s pomočjo šole doseže ta svoj veliki cilj: posamezne dele nakloniti, da se bodo velikej skupnej celoti odkritosrčno in z veseljem pridružili.

Iz tega velikega namena, ki naj bi bil temeljni glas za vse šolske akorde v vsakej avstrijskej deželi, izpeljuje se tudi naravno ona naméra, katero naj bi vodila modra, za vso državo skrbeča šolska uprava v novih provincijah.

Šolska organizacija se mora v Bosni in Hercegovini uvesti z največjo previdnostjo in brez sleherne prenačilenosti.

Čim počasneje, čim previdneje se bode postopalo, tim več in tim volinejše se bode ondoto prebivalstvo žajo sprijaznilo. Šolska uprava naj uže zdaj v teh deželah obstoječe šolske razmere na vse strani študira in naj povsodi pričinja in nastavlja na to, kar uže obstoji. Pri tem se mora skrbno varovati, da z novimi naredbami ne dojde v ostra nasprotja z uže obstoječim. Ogibati se mora prav ozbilino, da ljudstvu s šolsko organizacijo ne naloži novih bremen. Brez denarja se res ne more šolstvo osnovati, ali v tako izmolenjej deželi se mora šola radi velikega namena z malim zadovoljiti. Kar pa je glavna stvar, in kar najbolj poudarjamo, je načelo, v Bosni ne ponemčevati, ne pomagjarovati. Ako bi se ondi v stari glavni greh zabredlo, tedaj bi se bila obilna kri za te pokrajine zastoj prelila; tedaj bi se bili milijoni, za nje izdani, potrosili za tuje kneze; tedaj bi nas zadela ista osoda, kakor smo jo nekdanj v Italiji doživeli,

Da bi naše denašnje besede ne bile brezvspešne!

Politični razgled.

Notranje dežele.

V Ljubljani 17. februarja.

O rešitvi *ministerske* krize poročamo spredaj. Tu naj bode še dostavljeno, da je knez Auersperg postal predsednik najvišjega računišča, dr. Unger pa se vrača v privatno življenje nazaj.

Nemški *ustavoverni* poslanci so imeli 14. t. m. na Dunaji zbor stranke, v katerem so ugibali, kako bi se zopet zjedini. Videlo se jo, da imajo jedni uže slabo vest, da so glasovali proti vladi, in zdaj bi radi pokoro delali. To se po nemško pravi „gesinnungstüchtigkeit“ ali politična zvestoba. Ali ker imajo zopet drugi prihodnje volitve pred očmi, delajo volilno politiko. Zato dozda še nij do sporazumljenja prišlo. Ali pri ustavovercih je vse verjetno. Po bitvi bomo ne mara še „spravo“ doživeli.

Vnanje države.

Ruski uradni „Upraviteljski Vestnik“ prinaša 16 febr. carjev manifest od 15. febr. ki potrjuje, da se je sklep miru s Turčijo 8. febr. sklenil in vsled tega izdal ukaz, naj se vojska vrača domov iz turškega ozemlja.

Kuge nij nikjer več. V Kamenjaru zbolele osebe nijso za kugo umrle.

Mej vsemi orijentalnimi narodi so *Grki* najslabše prošli, zato, ker so hoteli najmojrejši biti in brez dela in boja to doseči, kar so drugi s trudom dostigli. V četrtek je bila

tretja seja one komisije turško-grške, ki ima „meje popraviti“, ali nič se nij opravilo. Makar paša se izgovarja, da nema instrukcij. Zljaj se poroča, da se Francoska za Grke zavzemlje. Pa to bode valjda le platonično go-dilo se, in to je pri Turkih neizdatno.

Iz *Carigrada* javljajo, da je turška vlada izdala okrožnico, v katerej trdi, da v Turčiji nij nikjer kuge.

Iz Bukurešta telegrafirajo: Razpor mej *Rumunijo* in Rusijo je odpravljen. Rumunija dovoljuje (!), da smejo ruske vojske skozi Dobručo marširati.

Papež je razpisal 15. t. m. za oblet-nico svojega papeževskega izbora, katera bode v četrtek 20. febr., sveto leto, ki bode trajalo od 2. marca do 1. junija.

Angleški lord Dufferin pripoveduje, da je južno-afrikanski katarski kralj Cetewayo rekel nemcu angleškemu misionarju, ki mu je razkladal dobrote evropske civilizacije: „najorej pride misionar, potlej pride konzul, potlej pride vojska“. Iz tega je razvidno, da Cetewayo dobro pozna angleško kolonialno politiko, in da se hoče braniti na život in smrt.

Nemška Bismarkova „Nordd. Allgem. Ztg.“ konstatira, da se v ženitovanjskem pismu, ki sta ga naredila kralj danski v imenu princesinje Thyra, in vojvoda Cumberlandski (sin izpodenega hanoveranskega kralja), in katero je bilo v časniku „Berlingske Tidende“ priobčeno, večkrat imenuje: kraljevska hiša Hanoveranska, in se govori o tem, ka bode pripala hanoveranska posestva in regali-ja zopet njej nazaj. V tem vidi nemški list nekovo sovražnost danskega dvora zoper Nemčijo.

Domače stvari.

— (Še o razmerah na ljubljanskaj gimnaziji.) V našem listu uže omenjeni dopis v „Presse“ iz Ljubljane je tu vzbudil v vseh krogih veliko indignacijo. Sam gimnazijalni ravnatelj se je poklicanega čutil v „Presse“ popravek poslati, ki je natisnen v sobotnem broji, in se glasi:

„In der „Presse“ vom 9. Februar, Nr. 39, Seite 3, werden in einer Original-Correspondenz aus Laibach, 6. Februar, Anwürfe gegen die studierende Jugend, namentlich des Gymnasiums die Disciplin betreffend, erhoben, welche, soweit sie das Gymnasium betreffen, die Direction desselben als unbegründet zurückweisen muss. Zunächst, was den speziellen Anwurf bezüglich des Professors Heinrich betrifft — dem übrigens wegen „hervorragender Berufstüchtigkeit“, nicht aber, wie die Correspondenz sagt, wegen seiner „Verdienste um die Wissenschaft und Pflege der deutschen Sprache“ eine Auszeichnung verliehen wurde — so haben nicht „die Gymnasialschüler“, sondern, wie sich aus der diesfalls eingeleiteten Untersuchung ergab, ein „Unberufener im Namen der achten Classe“ die bezogene Notiz im „Slovenski Narod“ veröffentlicht. Von einem „Protestiren“ gegen die Auszeichnung war nirgends die Rede, von einer Ablehnung gegen hohe Anordnungen bei der loyalen Gymnasialjugend keine Spur. Ebensowenig ist „Disciplinlosigkeit“ zu befürchten, da Ausreitungen nicht geduldet werden. Auch von einer Verhetzung gegen „deutsche Lehrkräfte“ — wenigstens am Gymnasium selbst — kann nicht gesprochen werden, da zwischen den Professoren beider Nationalitäten Eintracht herrscht und deutsche Professoren, die besonnen und tactvoll ihrem Lehrerberufe obliegen, seit vielen Jahren ohne Anstände und Angriffe an der Anstalt wirkten,

K. k. Gymnasial-Direction in Laibach,

12. Februar 1879.

J. Smolej,

k. k. Schulrath und Gymnasial-Direktor.“

Tako je res! Tisti nemški profesorji, kateri pametno in taktno svoj poklic mej nami vrše, nemajo se o ničem pritoževati. Gospod direktor je pravo zadel! Le tisti Nemci, ki brez taktno in nespametno svojo politiko in svoj nemški jezik nam nenemškim

Slovincem silijo, tisti niso imeli miru pri nas, drugi pošteni Nemci pa vsi.

— (Neka umazana nemška pesem) zoper Slovence, ki se zdaj, kakor od mnogo stranij čujemo, mej mladino baje močno pre pisuje in širi, dobili smo tudi mi v več eksemplarih v roke z razjasnilom, da jo je g. H. pred kakimi devetimi ali desetimi leti javno društvu v krčmi bral, in nekdo v drugej sobi stenografiral, ter s pozivom, da jo natisnemo. Mi bi jo prav radi natisnili za one, ki nam očitajo da Nemce sovražimo, ali v zdan jih časih bi bila valjda konfiscirana. Kaj bi se zgodilo Slovencu, ki bi mej Nemci živel, pa naredil podobno pesem na nje? Sicer imajo pa take zabavljive pesni ravno protiven vpliv od namena, ki ga je „pesnik“ imel in ga še ima, dokler še v Ljubljani ostane.

— (Slovansko pevsko društvo višjih šol v Gradci) vabi k besedi s plesom, katero napravi danes 18. svečana v dvorani „zum grünen Anger“. Godbo izvršuje kapela mestnega gledališča.

— (Umrl) je v soboto v Gradci višje deželne sodnije svetovalec Martinjak, rojen Ljubljčan in leta 1848 poveljnik akademične narodne straže v Ljubljani.

— (Valvazorja) je izšel 51. zveščič.

— (K potresu.) Iz Sore se nam še piše 15. t. m.: Še se nij polegel strah, kateri je pri nas naredil izredno močan potres 12. t. m., uže smo imeli spet družega. V petek 14. t. m. ob 3/3 čutili smo spet dobro razločen potres, toda samo jeden sunek. — K svojemu poročilu o potresu 12. t. m. moram dostaviti še to, da smo čutili tri sunke, dva sta bila horizontalna, zadnji vertikalni od spodaj proti vrhu zemlje. Opeke je posebno s šolske strehe precej velik kup pometalo. Kmetje, ki so v gozdu delali, pravijo, da so slišali skale pokati. — Iz Loke se nam pa poroča: V sredo 12. t. m. ob 3/3 imeli smo tukaj tako močan potres, da je opeka razstrela letela.

— (Iz Doboja) v Bosni dohajajo poštni nakazi tiskani in pisani magjarski! Magjar povsod brate ima — ali ka-h!

— (Iz Dolenjskega) se piše v „Uč. T.“: V nekem okraju dolenjske strani je tri razredna šola v velikej fari, ki šteje morebiti nad 350 za šolo zrelih otrok. Nij dolgo še temu, ko je bila tu veliko let le enorazredna šola, na katerej je s povoljnim vspehom de loval sam sedanji nadučitelj. Kaj mislite, kako je obiskovana ta trirazrednica? Slabše, nego je bila enorazrednica. Ta dejanski slučaj me je jako osupnil, in začel sem po uzrokih povpraševati. Ko je bila šola samo enorazredna, imel je učitelj 3 oddelke otrok; nekateri so hodili menda samo dopoldne, drugi samo popoldne, nekateri pa menda le dvakrat na teden v šolo. Ali vseh skupaj je bilo precejšnje število, baje več, nego jih je sedaj v treh razredih, pri treh učiteljih, ko je menda v 2. razredu le kacic 50 in v 3. razredu še 30 otrok ne. Ne verujem, da bi temu slabemu šolskemu obiskovanju učiteljstvo ali domače šolsko svetovalstvo krivo biti. Uzrok temu je vsled splošnega ubožanja ljudstva nastala malomarnost in nerazumevanje deželne šolske postave kranjske v zadevi šolskega obiskovanja. Vsaj meni se tako dozdeva, in zato sem to stvar sprožil, da bi nanj kranjsko učiteljstvo in šolske gospodske opozoril. — K ome ajenej trirazrednici spadajo vasi, ki so jako odda

ljene od šole, do katere tudi sicer najboljša pota ne vodi. Po mnenji okraj. šol. sveta, pod čegar področje ta učilnica pripada — (tako se mi je pripovedovalo), pa ne spadajo tiste vasi, ki so več nego 1/2 milje od šole oddaljene, v to šolsko občino, in za to se otroci iz teh vasij v dotično učilnico siliti ne morejo. Pri malomarnosti ljudstva, katero se za omiko mladega naraščaja premalo briga je razumljivo, da otiok prostovoljno v šolo dosta ne pošilja.

Razne vesti.

* (Dr. Franc Šuselka), znani urednik „Reform“-e na Dunaji, prestopil je h katoliški cerkvi. Price pri tem cerkvenem dejanji sta bila njegov sin in dvorni svetovalec Alfons Klinkovstič.

* (Toplice na Češkem.) Nesreči v premogokopih v Oseku, o kateri smo uže oni teden poročali, sledila je še druga. Vsteti tega namreč, da je voda zalila jame, kjer so kopali premog v Oseku, nehal je izvirati v čes kih Toplicah glavni izvir gorke vode, a se je pritel pod zemljo izhlavi v oseške premogokope z drugo vodo, kar dokazuje to, da tukaj stoječa voda bolj in bolj gorča postaje. Ta dogodjaj je mesto Toplice neizre kljivo prestrasil, in vsled tega jo morala tamošnja hranilnica uže nad stotisoč goidi narjev ljudem izplačati, ki svoj denar boječ se da ne bi ga izgubili, nazaj zahtevajo. Geolo gična komisija, ki preiskuje stanje studenca gorke vode v Toplicah, upa da se bode vir zopet prikazal.

Národno-gospodarska stvar.

Symphytum asperum

je še le 2 leti v Avstriji poznata korenju podobna rastlina, perje je pa vse drugače veliko kot tabakovo, in to se 5 krat na leto požanje. Jaz sem 10 rastlin grmom podobne prvokrat 15. aprila požel in našel 23.1 kilo frišnega perja, vsega skupaj celo leto sem dobil od 10 grmov 48 kilo. Ker se jedno rastlino od druge pol metra narazen sadi, jih pride na hektar 40 000, in žetev bi bila 192.000 kilo, na oraju pa 110.000 kilo perja, kar nam do zdaj nobedna rastlina ne da. Poskuse sem tudi delal v senci, kjer so trte zaradi mokrote in temote pognjile, samo sym phytum je dobro rastle, zaradi tega sem tudi mnenja, da bi se ga lahko po gozdih mej drevjem posadilo, in ko bi ne bil za družega, bi nam pa dal mnogo stelje.

Poskušal je tudi neki kmetovalec na Avstrijskem to rastlino saditi, žel je 5 krat, našel pa 180.000 kilo na hektaru, potem je pa kravam pokrmil in rekel, da so prav rade jedle, in jaz mislim, da mora tudi prašičem dobro dišati, kar bi bilo na pomlad jako pri pravno uže precej ko sneg otide zeleno perje imeti. Omeniti moram, da pri nas nij nobene rastline tako zgodnje za živinsko krmo, in ravno zaradi tega jo priporočujem vsestransko poskusiti. Ker je uže zdaj zeleneti počela, jo tudi prodajem od 20 kr. naprej, kdor si jo želi kupiti, naj se hitro oglasi, da mu kore nike pošljem.

Obdelovanja nij treba nič, le pri saditvi je treba zemljo globoko skopati, na jesen pa vse v zemlji ostane, kakor prašičev krompir. Pri saditvi naj se razrežejo korenike za mazinec dolge in debele in pet centimetrov globoko pod zemljo utaknejo.

Z koreniki se še nij poskusilo živino krmiti, ampak le s perjem, dasiravno bi bile tudi prve čez 1 kilo teške kake vrednosti. Še to opomnim, da ta rastlina enkrat vsa jena neprenehoma več kot 20 let trpi, koliko časa, se še ne zna.

Koper, februarja 1879.

Josip Kristan.

— — — — —

G. dopisniku iz Gorice ali iz Ljubljane v staro „Presse“.

S „poslanim“ iz Materije se mi dolinski

učitelji popolnem ujemamo ter dostavljamo na kratko še sledeče:

Da smo Slavjani, ne bomo tajili in ne smemo zatajiti, — a da smo zvesti državljeni, pokazali smo javno pri vsakej priliki. Zato pa nas žalost tare in sveta jeza, ako pomislimo, da naš brat — da, celo sodrug (?) nas tako napada! Še celo fanatike nas imenuje!? — Ne, ne! to nečemo biti — ampak le zvesti, vredni sinji majke Slave! Sovražili bomo rene gatstvo — sovražili nejeznost! Ne bomo vam mirovali! Posebno nas boli srce, ko vidimo, da v srci Slovenije se redi gomazen, ki spodjeda naroden čut in stavi učiteljstvo pred ostro sodbo narodovo! Taki ljudje so brez značajniki — in ne morejo biti tudi zvesti Avstrijanci!

Gotovi smo, da delamo na pravi poti — za dom, vero in cesarja!

Dopisnik v „Pressi“ celo trdi, da pridigujemo „den hass gegen das deutschthum“. Na to v istem smislu kot g. materijski učitelj odgovarjamo in vprašamo za najmanjši dokaz temu, sicer ga tudi mi, dokler tega ne stori, imenujemo javno hudobnega obrekovalca in denuncijanta.

Dolinski učitelji.

Dunajska borza 17. februarja.

(Izvirno telegrafično poročilo.)

notni drž. dolg v bankovcih . . .	62	gld.	40	kr.
notni drž. dolg v srebru . . .	63	„	35	„
zlata renta . . .	73	„	15	„
1860 drž. posojilo . . .	114	„	20	„
Akcijske narodne banke . . .	791	„	—	„
švedske akcije . . .	220	„	10	„
London . . .	116	„	85	„
srebro . . .	—	„	—	„
Napol. . .	9	„	33	„
U. kr. cekini . . .	5	„	57	„
Državne marke . . .	57	„	55	„

Puške na prodaj.

Prav lepe in poskušene puške se dobijo:

Lankaster dvocevka, gld. 22, 25, 35.

Lankaster „ za kugle, gld. 35, 44, 50.

Lefauchaux dvocevka, gld. 17, 20, 26.

Iz predank izdelavajo se ročno

tudi zadanke.

Nazadanke na Lankaster, gld. 15.

Lefauchaux, gld. 10.

Predanke, gld. 10, 14.

Tudi se dobijo vsakovrstne reči za

puškarje in lepši puške.

Za dobro delo sem porok.

Anton Sodja,

(33—5) puškar v Barovljah (Ferlach) na Koroškem.

Nove vozne liste

za železnice

prav po nizkej ceni priporoča

„Národna tiskarna“ v Ljubljani.

Išče se

za fabriko za napravljavanje kavnega surogata v bližnji slovanskej pokrajini (53—1)

vešč delovodja.

Lastnoročno pisane ponudbe naj se pošljejo z naslovom: „P. H.“ administraciji tega lista.

Wir empfehlen geschätzt.

als Bestes und Preiswürdigstes

Die Regenschirme
Wagendecken (Plachen), Bettdecken, Zeltstoffe

der k. k. pr. Fabrik

von M. J. Elsinger & Söhne

in Wien, Neubau, Zollergasse 2,

Lieferanten des k. und k. Kriegsministeriums, Sr. Maj. Kriegsmarine, vieler Humanitätsanstalten etc. etc.

Solide Firmen als Vertreter erwünscht.

(195—173)

Lastnuna in tisk „Národne tiskarne“.